

Tomasz Łukasik

**Raport z badań socjologicznych
społeczności gmin: Łabowa, Nawojowa,
Piwniczna Zdrój i Rytro**

**Opracowana w ramach projektu „Perły Beskidu
Sądeckiego” sfinansowanego z Programu Leader +**

Piwniczna Zdrój, Grudzień 2005

Spis treści

Program LEADER + ...	3
Gminy realizujące projekt „Perły Beskidu Sądeckiego”	4
1. Wstęp.....	6
2. Obraz gmin w oczach mieszkańców.....	8
2.1. Atuty gmin według mieszkańców.....	8
2.2. Bariery rozwoju gmin wg opinii mieszkańców.....	10
2.3. Atrakcyjność turystyczna gmin wg mieszkańców.....	11
3. Mieszkańcy o możliwościach i zagrożeniach rozwoju.....	19
3.1. Najbardziej korzystne kierunki rozwoju gmin	19
3.2. Najistotniejsze problemy gmin.....	21
3.3. Recepty na rozwój według mieszkańców gmin	23
4. Obraz mieszkańców gminy.....	26
5. Niektóre dane demograficzne respondentów.....	31
6. Podsumowanie	34
7. Spis Tabel i wykresów	35
8. Załączniki.....	36

Program LEADER +

Działanie 2.7. „Pilotażowy Program Leader +” w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”, ma na celu pobudzenie aktywności środowisk lokalnych i ich zaangażowanie w tworzenie oraz realizację lokalnych strategii rozwoju obszarów wiejskich.

„Pilotażowy Program Leader +” wdrażany będzie w ramach dwóch schematów.

Celem Schematu I jest tworzenie Lokalnych Grup Działania (LGD) oraz dokonanie, z inicjatywy środowisk lokalnych, analizy możliwości rozwojowych terenów wiejskich i opracowanie na tej podstawie Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich (ZSROW).

W tym celu, w ramach Schematu I, realizowane będą działania szkoleniowe, informacyjne oraz doradcze, służące zaangażowaniu mieszkańców w proces przygotowywania koncepcji rozwoju obszarów wiejskich i tworzenia partnerstw publiczno-prywatnych.

W ramach Schematu II LGD, posiadające odpowiednie doświadczenie i potencjał administracyjny, niezbędny dla zarządzania środkami publicznymi, wdrażać będą plany dotyczące realizacji strategii obejmujące promocję obszarów wiejskich i animowanie współpracy partnerów lokalnych.

Schemat II pozwoli na realizację kompleksowych projektów o charakterze wielosektorowym, uwzględniających w szczególności rozwój turystyki, ochronę oraz promocję środowiska naturalnego, krajobrazu i zasobów historyczno – kulturowych, popularyzację i rozwój produkcji wyrobów regionalnych, a także działania szkoleniowe.

ZSROW, przygotowywane z inicjatywy środowisk lokalnych w ramach Schematu I i wdrażane w ramach Schematu II, określać będą kierunki rozwoju objętych nimi obszarów. Strategie te powinny uwzględniać co najmniej jedno z następujących zagadnień:

- § zastosowanie nowych informacji know-how i nowych technologii w celu podniesienia konkurencyjności produktów i usług terenów wiejskich;
- § poprawa jakości życia na obszarach wiejskich;
- § podnoszenie wartości lokalnych produktów zwłaszcza przez ułatwianie małym jednostkom produkcyjnym dostępu do rynków dzięki wspólnym działaniom;
- § wykorzystanie zasobów naturalnych i kulturowych, w tym potencjału obszarów należących do sieci Natura 2000.

Gminy realizujące projekt „Perty Beskidu Sądeckiego”

Łabowa

Obszar gminy Łabowa to fragment dorzecza rzeki Kamienicy Nawojowskiej. Bogactwem naturalnym są tu górskie szczyty, malownicze kotliny rzek, bystre potoki, lasy, urozmaicona rzeźba terenu.

Wszystko to stwarza warunki dla atrakcyjnego i aktywnego pobytu weekendowego lub dłuższego - wakacyjnego. Można tu uprawiać turystykę: piesze i rowerowe wycieczki, czy zimą - narciarstwo biegowe i zjazdowe. Można także wypoczynek połączyć z apiterapią, czyli leczeniem produktami pszczelimi w Kamiańskim Centrum Apiterapii.

Większość tego wspaniałego krajobrazu należy do Popradzkiego Parku Krajobrazowego, a ponad 70% powierzchni Gminy stanowią lasy.

Górskie warunki nie pozwalały na rozwój rolnictwa, ale rozwija się tu hodowla bydła. W Łabowej - Felczynie, Uhryniu i Nowej Wsi znajdują się zbiorniki wodne - stawy, w których prowadzona jest hodowla pstrąga tęczowego.

Urząd Gminy Łabowa

Łabowa 37

tel. (0-18) 471-12-27, fax (0-18) 471-12-66

e-mail: gmina@labowa.sacz.pl

www.labowa.sacz.pl

Nawojowa

Blisko połowa obszaru Gminy Nawojowa to teren górzysty, w przeważającej części zalesiony. Dwie trzecie gminy leży w obrębie Popradzkiego Parku Krajobrazowego i jego otulinie i podlega ścisłej ochronie. Są tu piękne krajobrazy, czyste środowisko, zachowany pierwotny las karpacki z bogatą fauną (m.in. jelenie, sarny, dziki, borsuki, rysie, żbiki, wilki).

Na terenach podgórskich i leżących w kotlinach rzek rozwija się rolnictwo, głównie hodowla bydła.

Rodzina Stadnickich w XIX wieku założyła tu hutę, a w pierwszych latach XX wieku tartak parowy i stolarnię. Dziś rozwija się tu przemysł drzewny, ale także łowiectwo i leśnictwo.

Gmina stawia na rozwój turystyki pieszej, rowerowej i narciarskiej, rekreacji i agroturystyki, hodowlę bydła, produkcję ziół i innych - wartościowych gospodarczo i leczniczo - roślin.

Urząd Gminy Nawojowa

33-335 Nawojowa 313

tel. (0-18) 445-70-67,68 fax (0-18) 445-70-10

e-mail: gmina@nawojowa.iap.pl

www.nawojowa.iap.pl

Piwniczna Zdrój

Bogactwo przyrody, różnorodność kulturowa, a także dobra dostępność komunikacyjna sprawiają, że tereny Gminy Piwnicznej są niezwykle atrakcyjne dla turystów, licznie tu przyjeżdżających, by uprawiać kolarstwo górskie, narciarstwo, wycieczki piesze i konne. Coraz więcej jest amatorów kajakarstwa górskiego oraz modnych sportów ekstremalnych. Rozwija się tu także turystyka krajoznawcza, związana z licznymi zabytkami (m.in. Rynek w Piwnicznej Zdroju, cerkwie w Wierchomli i Zubrzyku).

Znane od końca XIX w. związki mineralne zawarte w wodzie źródlanej „Piwniczance” leczą choroby układu oddechowego i trawiennego, obniżają cukier i cholesterol, zapobiegają niedokrwieniu mięśnia sercowego wszystkim przybywającym tu kuracjom. Na turystów czekają regionalne potrawy i miodowe przysmaki. Przez przejście graniczne w Mniszku można wybrać się na wycieczkę na Słowację.

Urząd Miasta i Gminy Piwniczna Zdrój

Rynek 20

33-350 Piwniczna Zdrój

tel. (018) 446 40 43, fax. (018) 446 41 86

e-mail: gmina@piwniczna.sacz.pl

www.piwniczna.pl

Rytro

Rytro to malownicza gmina, położona w Dolinie Wielkiej Roztoki i Popradu. Krzyżują się tu turystyczne szlaki, łączące pasma Radziejowej, Przehyby i Jaworzyny Krynickiej. 77% powierzchni gminy leży na terenie Popradzkiego Parku Krajobrazowego.

Turyści przyjeżdżają tu latem i zimą do kilkunastu ośrodków wypoczynkowych, pensjonatów i prywatnych kwater. Spędzają czas na wycieczkach pieszych i rowerowych, zimą jeżdżą na nartach, latem rozkoszują się widokami, płynąc z flisakami na łodziach po Popradzie. Dodatkowym atutem są wody mineralne o walorach leczniczych.

Uroków tego miejsca dopełniają ruiny starego zamku obronnego z XIII wieku, który był punktem celnym na najkrótszym szlaku handlowym z Węgier do Polski.

Rytro wiąże swą przyszłość z rozwojem turystyki letniej i zimowej, a także - nieuciążliwego dla środowiska - rzemiosła i pszczelarstwa.

Urząd Gminy Rytro

33-343 Rytro

tel./fax. (018) 446 90 40, 446 90 51

e-mail: gmina@rytro.pl

www.rytro.pl

1. Wstęp

Przedmiot opracowania

Badania socjologiczne społeczności gmin: Łabowa, Nawojowa, Piwniczna Zdrój i Ryto, których celem było określenie poziomu akceptacji dla zmian i stopnia zaspakajania potrzeb społecznych w wyżej wymienionych gminach.

Metoda: bezpośredni wywiad socjologiczny z użyciem kwestionariusza pytań, polegający na kontakcie bezpośrednim przeprowadzającego ankietę z ankietowanym respondentem.

Przyjęto metodę reprezentacyjną, która nazywana jest również badaniami sondażowymi. Należy ona obecnie do najpopularniejszych w dzisiejszej socjologii, umożliwia bowiem zdobycie wiedzy o stosunkowo dużej zbiorowości na podstawie zbadania jej reprezentantów. Polega ona na przebadaniu wybranej uprzednio grupy respondentów – próby, wyniki w ten sposób uzyskane estymuje się na całą populację. Dzięki odpowiedniemu doborowi próby uzyskuje się stosunkowo dużą trafność uzyskanych rezultatów. Przy stosowaniu tej metody należy jednak pamiętać, że w ten sposób uzyskane wyniki są obarczone pewnym niewielkim błędem pomiaru, jak każde badania sondażowe. Błąd ten wynika z samej estymacji, która mimo, że stosunkowo dokładna, jest jednak przybliżeniem obrazu całości na podstawie jej reprezentantów. Standardowy błąd statystyczny nie przekracza 3%.

Dobór próby: próba nielosowa proporcjonalna $n=245$ osób powyżej 18 roku życia. Proporcjonalnie do ilości dorosłych mieszkańców gmin objętych sondażem. Ogólna liczba dorosłych w wymienionych wyżej gminach, według spisu powszechnego z 2002 roku to $N=18379$ osób.

Nielosowe metody doboru jednostek do badań polegają na tym że decyzje dotyczącą tego które jednostki z badanej zbiorowości znajdują się w grupie objętej badaniem są podejmowane przez osobę prowadzącą badania - dobór jednostek typowych, jest przypadkowy.

Do przeprowadzenia niniejszych badań został dokonany kwotowy (proporcjonalny) dobór próby. Polega on na określeniu jaką część populacji chcemy przebadać, a następnie następuje dobór tak, aby miała podobną strukturę, jaką ma cała badana populacja. Metoda opiera się na założeniu, że próba jest reprezentatywna dla wszystkich elementów badanej populacji; struktura próby ze względu na istotne cechy jest taka sama, jak struktura badanej zbiorowości. W celu odpowiedniego doboru elementów struktury próby posłużono się wynikami spisu powszechnego z 2002 roku (wg „Raportu z wyników spisów powszechnych. Województwo

małopolskie”). Ankieterzy zostali przeszkoleni tak, by prawidłowo dokonać wyboru, reprezentatywnej dla badanej populacji, próby.

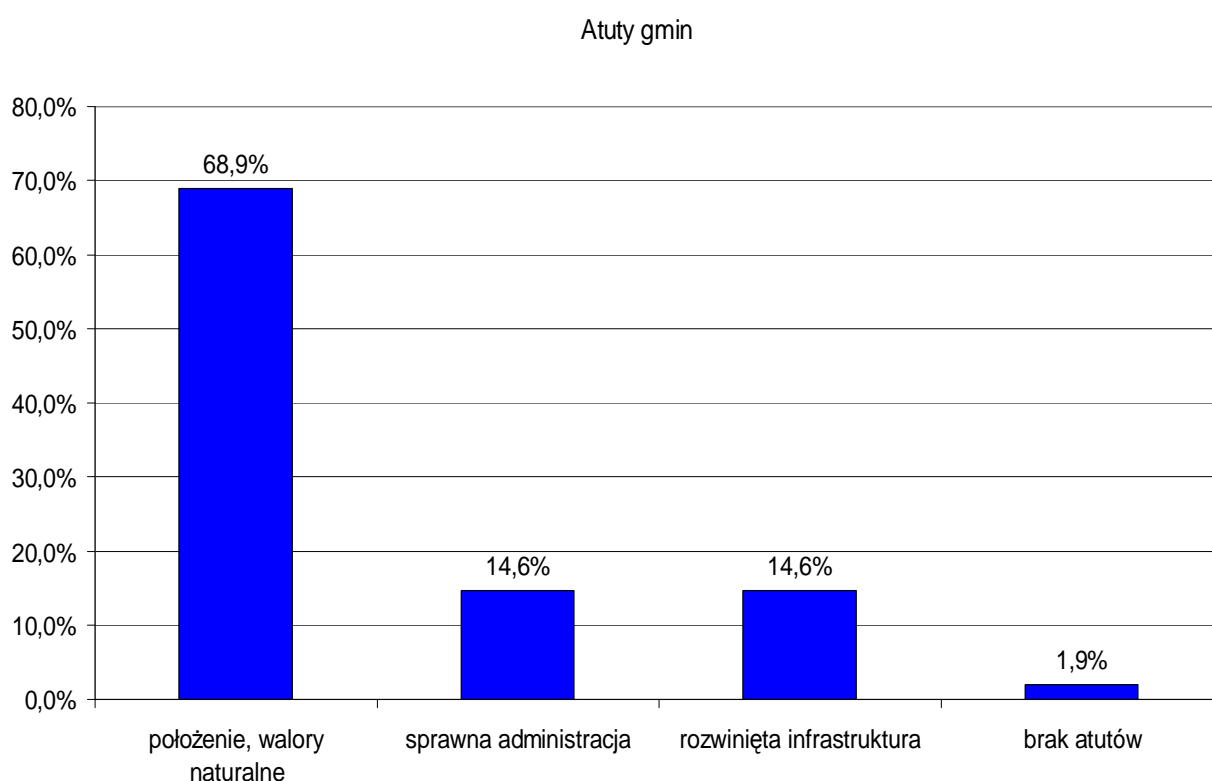
Dzięki zastosowaniu badań socjologicznych można odkrywać różnego rodzaju problemy ukryte przed zwykłą obserwacją, z których społeczności dotychczas nie zdawały sobie sprawy. Jeśli natomiast problem społeczny ma charakter jawny, tj. społeczność zdaje sobie sprawę z jego istnienia, badania socjologiczne są pomocne w bliższym określeniu charakteru problemu. Mogą ukazać jego zasięg, lokalizację społeczną zjawiska, określić jakie grupy społeczne czy rejony są nimi szczególnie dotknięte. W badaniach socjologicznych niezwykle ważne jest nie tylko stwierdzenie problemu społecznego, ale także podanie jego diagnozy. Celem badania diagnostycznego jest stwierdzenie, czy lub jak często w badanej zbiorowości występuje pewne zjawisko. Diagnozą problemu społecznego jest wówczas takie opisanie stanu rzeczy, które stanowiąc stwierdzenie dystansu między stanem pożądanym, a rzeczywistym, pozwala zarazem na teoretyczną interpretację tego stanu rzeczy.

W przypadku badań, o których mowa w niniejszym opracowaniu, możemy mówić zdecydowanie o próbie diagnozy jaką będzie zbadanie poziomu akceptacji zmian społeczno-gospodarczych wśród mieszkańców gmin: Łabowa, Nawojowa, Piwniczna Zdrój i Rytro, oraz stopnia w jakim te zmiany odpowiadają ich wizji rozwoju regionu, w którym mieszkają. Ponadto badania posłużą, w ramach szerszego projektu, jako pomoc przy tworzeniu Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich. .

2. Obraz gmin w oczach mieszkańców

Jest to niezwykle ważna część analizy. Dane z przeprowadzonych wywiadów prezentują jak odbierany jest wśród mieszkańców fakt życia w danej zbiorowości – gminie. Jakimi problemami żyją ludzie tu mieszkający, co dla nich jest istotne z punktu widzenia wspólnotowości, oraz jakie widzą szanse i zagrożenia dla rozwoju swoich społeczności.

2.1. Atuty gmin według mieszkańców

Wykres 1 „Najważniejsze atuty gmin: Łabowa, Nawojowa, Piwniczna Zdrój i Rytro”

Jako, że pytanie miało charakter otwarty, pojawiały się różnorakie stwierdzenia, od konkretnych przykładów do ogólnych stwierdzeń. Następnie odpowiedzi zostały zaszeregowane do odpowiednich kategorii. Z wielu wypowiedzi udało się wyodrębnić cztery grupy ogólnych stwierdzeń, w których zawierają się poszczególne odpowiedzi na tak zadane pytanie. Są to: „położenie i walory naturalne”, „sprawna administracja”, „rozwinięta infrastruktura” oraz „brak atutów”

Zdecydowana większość respondentów, bo niemal 70% (68,9%), wskazała na położenia geograficznego i walory naturalne gmin: Łabowa, Nawojowa, Piwniczna Zdrój i Rytro jako

głównego ich atutu. Świadczy to ich zdaniem o dużej atrakcyjności turystycznej regionu, który dodatkowo posiada charakter uzdrowiskowy. Jest to oczywiste stwierdzenie, ale istotny jest fakt, iż mieszkańcy regionu tak zgodnie uważają to jaki główny atut tego regionu.

Zadziwiająco zgodnie na drugiej pozycji respondenci za atut wyżej wymienionych gmin, uznali „sprawną administrację” oraz „rozwiniętą infrastrukturę” – 14,6%. Jest to dosyć istotne, gdyż świadczy o dużym zaangażowaniu mieszkańców w życie społeczne gminy.

Co ciekawe, zdecydowanie wśród respondentów, którzy wskazali „sprawną administrację” jako atut gmin, przeważają kobiety – 73,3%, zasadniczo różni się to od ogólnego rozkładu tej zmiennej w populacji badanych gmin.

Tabela 1 „Najważniejsze atuty gmin w rozbiciu na płeć respondentów”

	kobieta	mężczyzna
położenie, walory naturalne	59,15%	40,85%
sprawną administracją	73,33%	26,67%
rozwinięta infrastruktura	60,00%	40,00%
brak atutów	0,00%	100,00%
Suma końcowa	60,19%	39,81%

Istotny jest również fakt, że młodzież w przedziale do 24 roku życia, zdecydowanie skłania się do uznania położenia i walorów naturalnych za jedyny atut wymienionych gmin. Jednocześnie, osoby w wieku 55-64 lat znacznie częściej skłonne były do uznania sprawnego zarządzania gminą jako głównego ich atutu.

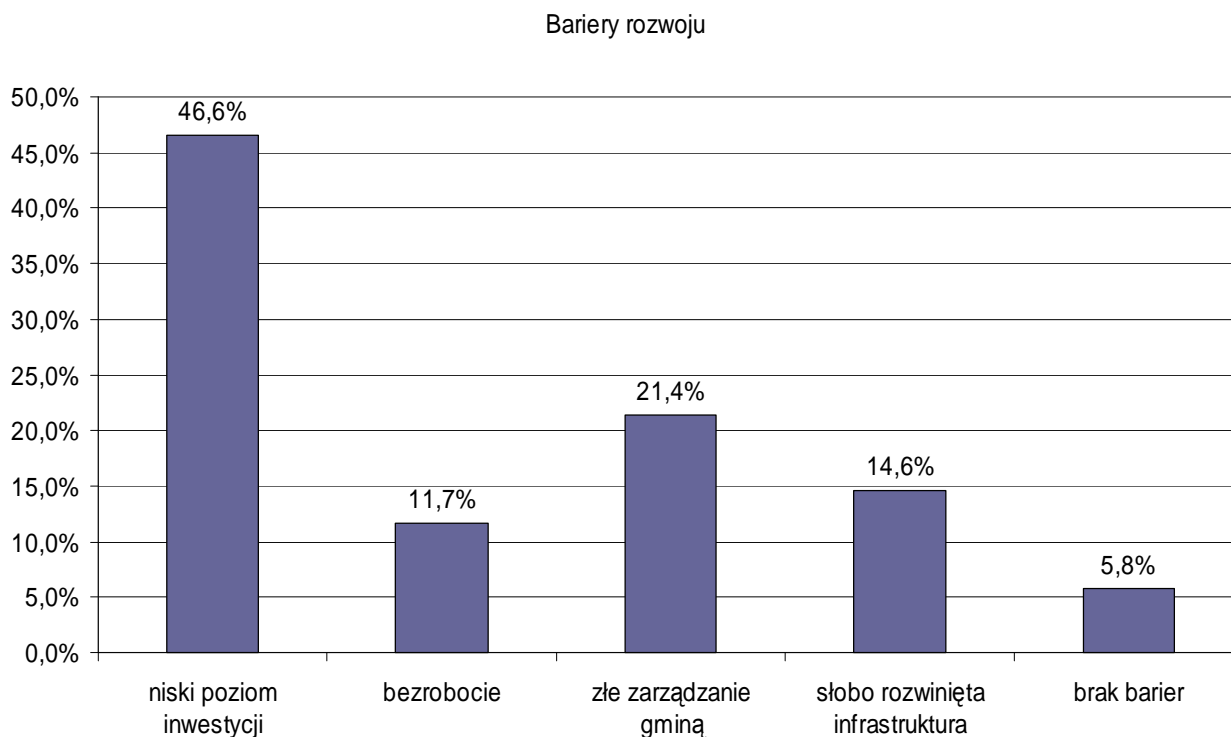
Podczas analizy materiału empirycznego widoczne było również inne zjawisko, w ogóle analizowanych ankiet dało się zauważyć pewną prawidłowość. Otóż, wywiady zrealizowane w gminie Nawojowa, często zasadniczo odbiegały od reszty zebranego materiału. Przyczyną tego stanu rzeczy jest fakt, iż gmina ta ma charakter podmiejski (bliskość Nowego Sącza).

Tak też było w przypadku pytania o atuty gmin. Respondenci z gminy Nawojowa znacznie częściej niż mieszkańcy pozostałych gmin wskazywali na rozwiniętą infrastrukturę jako główny atut gminy, oraz nieco inaczej określali atut położenia w swoich stwierdzeniach szczegółowych. Głównie podkreślany był fakt bliskości Nowego Sącza oraz atrakcji kulturalnych z tym związanych, znajdzie to potwierdzenie w dalszej części analizy.

2.2. Bariery rozwoju gmin wg opinii mieszkańców

Jest to pytanie o dużym znaczeniu, dzięki niemu można się dowiedzieć bowiem, co według mieszkańców jest główną przyczyną hamującą rozwój gmin. Ale także, jaki problem jest dla nich osobiście najistotniejszy. Z reguły bowiem w pierwszej kolejności artykułowany jest taki, który dotyka ich w sposób bezpośredni.

Również w przypadku tego pytania konieczne stało się stworzenie pewnych ogólnych kategorii odpowiedzi, do których przyporządkowane były stwierdzenia szczegółowe. Podczas obróbki materiału empirycznego zostało wyodrębnionych pięć ogólnych stwierdzeń w których zawierały się poszczególne odpowiedzi indywidualne: „niski poziom inwestycji”; „bezrobocie”, „złe zarządzanie gminą”, „słabo rozwinięta infrastruktura” oraz „brak barier rozwoju”.

Wykres 2 „ Najważniejsze bariery rozwoju gmin”

Respondenci za najistotniejszą barierę w rozwoju gmin: Łabowa, Nawojowa, Piwniczna Zdrój i Rytro, uznali zbyt niski poziom inwestycji – 46,6%. Wśród stwierdzeń szczegółowych, pojawiających się w odpowiedzi na tak zadane pytanie, pojawiały się różnego rodzaju sugestie co

do tego, gdzie należało by lokować rzeźzone inwestycje. Zdecydowanie najczęściej postulat ten dotyczył turystyki, oraz przetwórstwa rolno-spożywczego. Na drugim miejscu, respondenci uznali, że barierą jest sposób zarządzania gminami – 21,4%. W tej kategorii odpowiedzi, najczęściej pojawiała się stwierdzenie, że przeszkody rozwoju wymienionych gmin mają charakter biurokratyczny. Przy czym na tę kategorię wskazywały zdecydowanie najczęściej osoby w wieku 45-54 lat (ponad 30% z nich). Na dalszych miejscach znalazły się, „słabo rozwinięta infrastruktura” (szczególnie drogi) – 14,6% oraz bezrobocie – 11,7%. W przypadku bezrobocia, za istotną przeszkodę w rozwoju gmin uznały ją kobiety stanowiące aż 75% osób podnoszących ten problem oraz osoby poniżej 19 roku życia – 50% z nich, czyli te warstwy społeczne, które najbardziej dotyka ten problem.

Tabela 2 „ Najważniejsze bariery rozwoju gmin w rozbiciu na płeć respondentów”

	kobieta	mężczyzna
niski poziom inwestycji	68,75%	31,25%
bezrobocie	75,00%	25,00%
złe zarządzanie gminą	59,09%	40,91%
słabo rozwinięta infrastruktura	33,33%	66,67%
brak barier	43,53%	56,47%

Generalnie, mieszkańcy za główne przyczyny blokowania rozwoju wymienionych wyżej gmin, szukali w sferze życia społeczno-gospodarczego i przede wszystkim, do problemów stąd idących, odnosiły się szczegółowe odpowiedzi na to pytanie. W sumie, niezbyt wysoki odsetek osób wskazujących na bariery biurokratyczne, świadczy o wysokim poziomie akceptacji dla działań lokalnych władz. Jest to o tyle istotne, że przedstawiciele władz samorządowych, są najczęściej doskonale znani respondentom.

2.3. Atrakcyjność turystyczna gmin wg mieszkańców

Atrakcyjność turystyczna ma dla gmin: Łabowa, Nawojowa, Piwniczna Zdrój i Rytro bardzo istotne znaczenie, zwłaszcza gdy weźmie się pod uwagę ich położenie (rejon Beskidu Sądeckiego) oraz nadzieje jakie z tym wiążą mieszkańcy wymienionych gmin (niemal 70% z nich uważa walory naturalne za główny atut gmin). Natomiast trzeba zaznaczyć, że na atrakcyjność turystyczną nie składa się samo położenie czy warunki naturalne. Istotną jej częścią jest bowiem

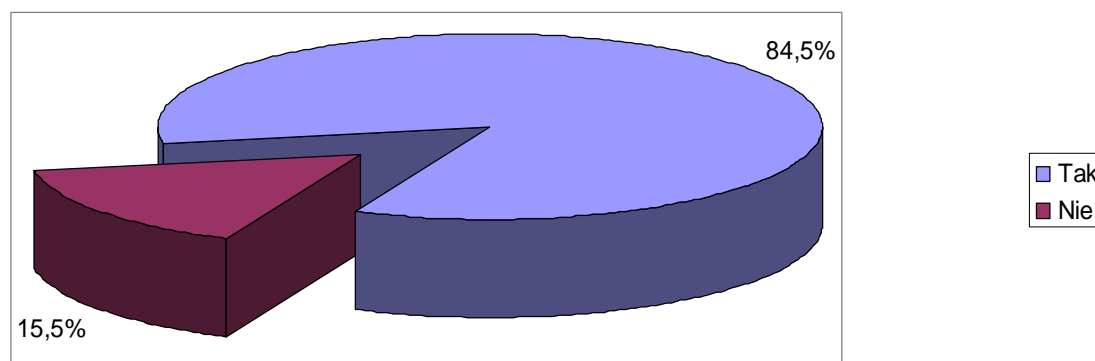
otoczenie kulturalne, zaplecze hotelarsko-gastronomiczne, infrastruktura techniczna i wiele innych czynników składających się w sumie na „zewnątrzny” obraz gmin.

Na terenie wymienionych wyżej gmin dominują następujące rodzaje ruchu turystycznego związanego z wykorzystaniem środowiska naturalnego: turystyka uzdrowiskowa i wczasowa, oraz lecznictwo uzdrowiskowe (w różnych odmianach), zorganizowana zimowa turystyka wypoczynkowa (kolonie, zielone i białe szkoły), zimowy sezon narciarski oraz indywidualna turystyka krajoznawcza, związana z Beskidem Sądeckim i popularnymi szlakami regionalnymi oraz ogólnopolskimi.

Ogromna większość respondentów określiła wymienione wyżej gminy jako atrakcyjne turystycznie – 84,5%. Jedynym wyjątkiem była gmina Nawojowa, a konkretnie miejscowość Żeleźnikowa Mała. Materiał empiryczny pochodzący z tej miejscowości, różnił się zasadniczo od pozostałych w kwestii oceny atrakcyjności turystycznej gminy, ponad 1/3 (34,2%) wszystkich negatywnych odpowiedzi pochodziło z tej miejscowości. Co za tym idzie, biorąc pod uwagę udział reprezentantów tej społeczności w całkowitej próbie, niemal wszyscy odpowiedzieli negatywnie na tak zadane pytanie. Odrębność wyników pochodzących z tej gminy została już wyjaśniona powyżej. Oczywiście trzeba zaznaczyć, że generalnie oceny nie dotyczyły wszystkich czterech gmin, lecz respondenci mieli głównie na myśli gminy, w których żyją, dopiero uśredniając wyniki można mówić o estymacji na całą populację wymienionych wyżej gmin.

Innym istotnym zjawiskiem jest fakt, iż ocen negatywnych najczęściej dokonywały osoby w przedziale wiekowym 45-59 lat, stanowiąc niemal 70% wszystkich negatywnych odpowiedzi, oznaczać to może brak akceptacji, przez te osoby, zmian społeczno-gospodarczych jakie dokonują się w naszym społeczeństwie. Osoby w tej kategorii wieku, charakteryzują się najczęściej w wysokim stopniu konserwatyzmem i ogólną niechęcią do zmian swojego sposobu życia. Zmieniająca się Polska rzeczywistość społeczno-gospodarcza wymaga od nich wysokich zdolności przystosowawczych, stąd ich rozgoryczenie i generalnie negatywny stosunek do zmian.

Czy gminy: Piwniczna Zdrój, Łabowa, Nawojowa i Ryto są atrakcyjne turystycznie

Wykres 3 „Atrakcyjność turystyczna gmin w opinii mieszkańców”

Kolejne pytanie ściśle jest powiązane ze wcześniejszym. Respondenci dokonywali oceny czy oferta turystyczna gmin jest na tyle atrakcyjna, by ludzie spoza ich obszaru chcieli spędzać tam swój wolny czas. W tym wypadku 88,4% stwierdziło, że są tacy ludzie. Zgodne jest to z wynikiem w poprzednim pytaniu, gdzie ocenie poddana była atrakcyjność turystyczna gmin Łabowa, Nawojowa, Piwniczna Zdrój i Ryto.

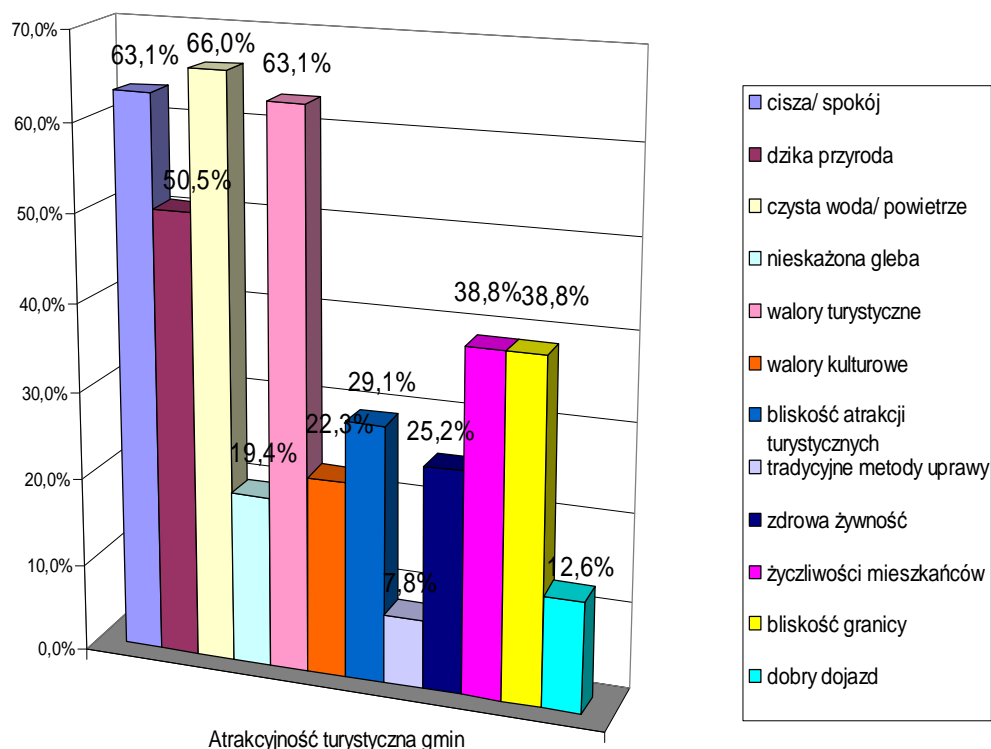
W pytaniu tym poproszono respondentów by wybrali spośród kilkunastu walorów turystycznych te które uważają za główne przyczyny ściągające turystów do regionu w którym mieszkają.

cisza/ spokój
dzika przyroda
czysta woda/ powietrze
nieskażona gleba
walory turystyczne
walory kulturowe
bliskość atrakcji turystycznych
tradycyjne metody uprawy

zdrowa żywność
życzliwości mieszkańców
bliskość granicy
dobry dojazd

Jednocześnie odpowiadających negatywnie na tak zadane pytanie, poproszono by wybrali spośród przyczyn które zniechęcają turystów do odwiedzin w wyżej wymienionych gminach.

złe warunki bytowe
zły stan dróg
zubożenie mieszkańców
wysokie bezrobocie
brak gotowości mieszkańców do wykorzystania walorów gmin

Wykres 4 „Walory turystyczne gmin”

Z powyższego wykresu wynika, że zdecydowanie najczęściej pojawiały się dwie grupy odpowiedzi. Pierwsza, wskazywała na szczególną atrakcyjność warunków naturalno-przyrodniczych, druga zaś wskazywała na atrakcyjność oferty turystycznej regionu.

W pierwszym przypadku były to stwierdzenia: „cisza/spokój”, które wskazało 63,1% respondentów; „dzika przyroda” – 50,5% respondentów, oraz „czysta woda/powietrze”, na które wskazało 63,1% badanych. Świadczy to o docenieniu przez mieszkańców, szczególnych warunków jakimi charakteryzuje się środowisko naturalne w jakim żyją. Można określić zatem tą grupę czynników ściągających turystów do gmin: Łabowa, Nawojowa, Piwniczna Zdrój i Ryto jako walory ekologiczne. Świadczy to o wzrastającej w społeczeństwie świadomości wagi ekologii i ochrony środowiska naturalnego, oraz wartości, dla respondentów, faktu jego zachowania w jak najmniej naruszonym stanie. Co ciekawe, ową wzrastającą świadomość, można zauważyć również wśród osób starszych oraz słabiej wykształconych. Zdaje się, że powoli zaczyna odnosić skutek wzmożona edukacja ekologiczna, na pewno zaś, dzieje się tak na terenach gdzie ekologia ma wymiar społeczno-gospodarczy, czyli wszędzie tam, gdzie funkcjonuje turystyka krajoznawczo-agroturystyczna

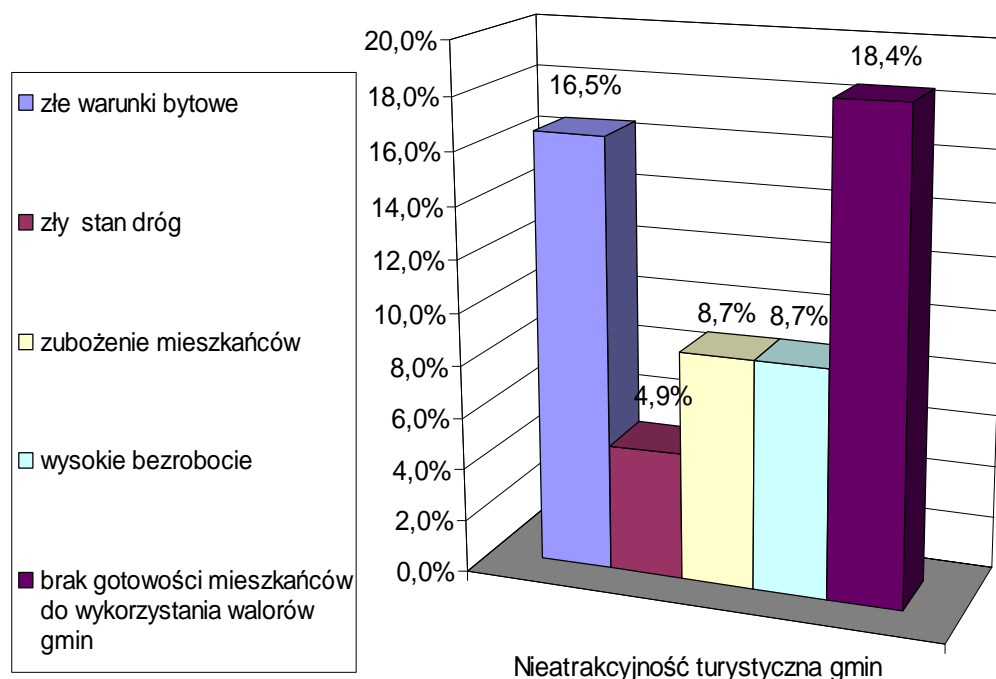
Do drugiej grupy stwierdzeń należą stwierdzenia: walory turystyczne – rozumiane tu jako infrastruktura turystyczna, hotele, gastronomia – wskazało 63,1% respondentów; życzliwe nastawienie mieszkańców – 38,8% oraz bliskość granicy, na którą wskazało również 38,8% badanych. Oznacza to, że mieszkańcy badanych gmin zdają sobie sprawę z faktu, że mieszkają w regionie o dużym natężeniu różnego rodzaju atrakcji turystycznych, co więcej, mają co do tego pozytywny stosunek, o czym może świadczyć fakt, że ponad 38% z nich podkreślało życzliwy stosunek mieszkańców gmin do turystów.

Jeśli zbadamy korelację powyższego pytania z miejscem zamieszkania, kolejny raz zauważyć można niewielką odmienność gminy Nawojowa. Na tle pozostałych wyników nieznacznie częściej wskazywali oni na walory kulturowe gmin oraz na bliskość atrakcji turystycznych. Spowodowane jest to bliskim sąsiedztwem Nowego Sącza.

W drugim członie pytania osoby, które odpowiedziały przecząco na pytanie czy oferta turystyczna gmin: Łabowa, Nawojowa, Piwniczna Zdrój i Ryto jest na tyle atrakcyjna by ludzie spoza regionu chcieli spędzać tam swój wolny czas zostały poproszone o uzasadnienie swojej odpowiedzi i wybranie spośród przyczyn, które zniechęcają turystów do odwiedzin tych, które uważają za najistotniejsze.

złe warunki bytowe
zły stan dróg
zubożenie mieszkańców
wysokie bezrobocie
brak gotowości mieszkańców do wykorzystania walorów gmin

Na wykresie poniżej widoczne jest, że respondenci najczęściej wybierali stwierdzenie: „brak gotowości mieszkańców do wykorzystania potencjału turystycznego gmin” – wskazało to stwierdzenie 18,4% respondentów. Świadczyć to może o niezbyt dużej aktywności mieszkańców w budowaniu „marki” turystycznej badanych gmin, a przynajmniej świadczy to o takiej samoocenie części respondentów.

Wykres 5 „ Nieatrakcyjność turystyczna gmin”

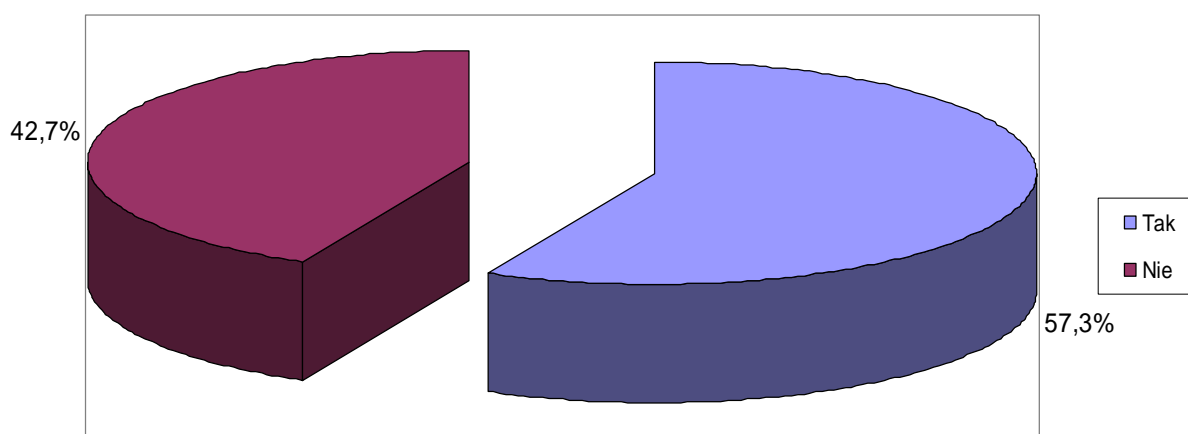
Na drugim miejscu pojawia się opinia o złych warunkach bytowych, jako przeszkodzie w pozytywnej ocenie oferty turystycznej wymienionych gmin. Na tę odpowiedź wskazało 16,5 % respondentów.

Trzeba zwrócić jeszcze uwagę, że stosunkowo rzadko pojawiała się stwierdzenie o złym stanie dróg jako przyczynie nieatrakcyjności turystycznej gmin. Na tę przyczynę wskazało, jedynie niecałe 5% (4,9%) respondentów. Wiązać się to może z faktem, że na tle całości Polski, drogi w gminach: Łabowa, Nawojowa, Piwniczna Zdrój i Ryto nie należą do najgorszych. Możliwe też, że zły stan dróg jest rzeczą tak powszechną, że nie jest uświadamiany jako przeszkoda w rozwoju ruchu turystycznego.

Niezmiernie ciekawy jest fakt, że nie zaobserwowano korelacji pomiędzy odpowiedzią negatywną a miejscem zamieszkania. Tym razem, odmiennie od pytania poprzedniego, materiał empiryczny z gminy Nawojowa nie różnił się istotnie od pozostałych wyników.

Znajomość lokalnych atrakcji

Wykres 6 „Znajomość lokalnych atrakcji tradycji przez mieszkańców gmin”

Dopełnieniem opinii mieszkańców gmin: Łabowa, Nawojowa, Piwniczna Zdrój i Ryto jest pytanie o istnienie specyficznych lokalnych tradycji, które podnoszą ogólną atrakcyjność turystyczną regionu. Faktycznie było to pytanie do mieszkańców tych terenów czy uważają swoją kulturę lokalną za atrakcyjną dla ludzi z „zewnątrz” oraz czy znają swoje najbliższe otoczenie kulturalne.

O ile należy stwierdzić, że niewielka większość badanych wskazała na istnienie wyróżniających region lokalnych atrakcji – 57,3%, to trzeba przyznać, że część ta doskonale

orientuje się, co dla turystów odwiedzających region może być atrakcyjne. Szczególnie podkreślane są tradycje kulinarne oraz tradycje wywodzące się z kultury ludowej (zespoły ludowe, obyczaje i tradycje lokalne związana z kulturą „czarnych górali”). Równie często, pojawiają się w materiale empirycznym, jako atrakcja, pozostałości po kulturze łemkowskiej. Co ciekawe, odwołania do tejsze, pojawiają się nie tylko w wypowiedziach mieszkańców tych miejscowości, w których takie pozostałości materialne są położone (gmina Łabowa).

Podsumowując należy stwierdzić, że generalnie mieszkańcy gmin: Łabowa, Nawojowa, Piwniczna Zdrój i Rytko uważają miejsca, w których mieszkają za atrakcyjne turystycznie. Co więcej posiadają wiele cech dzięki którym mogą z powodzeniem konkurować na rynku turystycznym. Są to przede wszystkim: walory nieskażonej przyrody, zasoby naturalne w postaci wód mineralnych oraz stosunkowo silnie rozbudowana infrastruktura usług turystycznych. Co charakterystyczne, mieszkańcy tych czterech gmin doskonale zdają sobie sprawę z siły oferty turystycznej regionu w którym żyją.

3. Mieszkańcy o możliwościach i zagrożeniach rozwoju

Na podstawie analizy materiału empirycznego z badań zrealizowanych w gminach: Łabowa, Nawojowa, Piwniczna Zdrój i Rytró należy stwierdzić, że mieszkańcy regionu są stosunkowo silnie zaangażowani w kwestię problemów, które są związane z koniecznością stałego rozwoju sfery społeczno-gospodarczej wymienionych gmin. Informacje pozyskane w tej części badań, mają znaczenie diagnostyczne dla problemów, jakimi żyją mieszkańcy. Informują również o nadziejach, jakie wiążą mieszkańcy tego regionu z rozwojem tej sfery życia społecznego.

3.1. Najbardziej korzystne kierunki rozwoju gmin

Pytanie, o najbardziej korzystne kierunki rozwoju gmin jest, w tym przypadku, kluczowe. Respondenci poproszeni zostali o zaznaczenie na kafeterii odpowiedzi pewnych dziedzin gospodarki, w kierunku których ma przede wszystkim zmierzać rozwój wymienionych wyżej gmin.

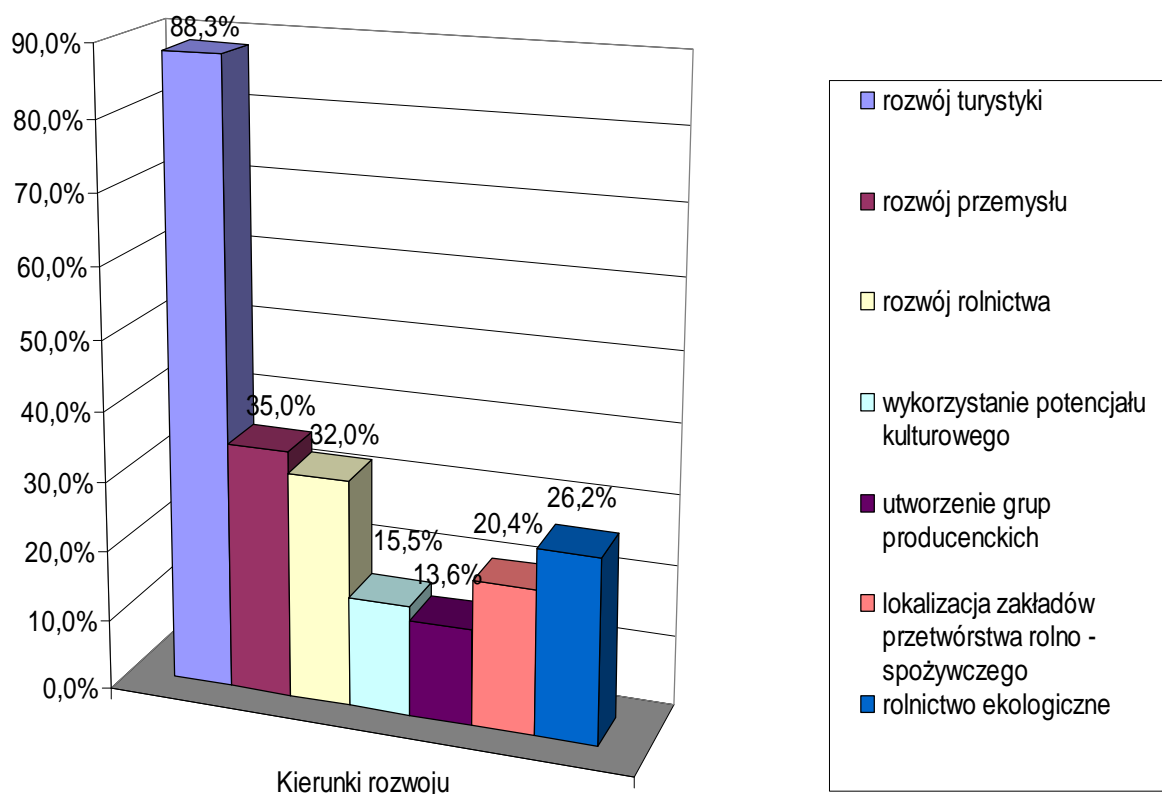
rozwój turystyki
rozwój przemysłu
rozwój rolnictwa
wykorzystanie potencjału kulturowego
utworzenie grup producenckich
lokalizacja zakładów przetwórstwa rolno - spożywczego
rolnictwo ekologiczne

Z pośród wszystkich odpowiedzi, respondenci wskazywali przede wszystkim na turystykę, jako dziedzinę w kierunku, której powinien postępować dalszy rozwój gmin – 88,3% respondentów. Mieszkańcy widzą bowiem w niej szansę na dobrobyt wspomnianych gmin. Jest to logiczne następstwo wcześniejszych odpowiedzi. Zatem widać wyraźnie, że respondenci

konsekwentnie wskazują na turystykę jako największy atut rzeczonych gmin, a także sferę, w której widzą szansę na harmonijny rozwój własnych społeczności lokalnych.

Turystyka jest przecież ważnym czynnikiem aktywizacji gospodarczej i dlatego powinna stać się jedną z wiodących dziedzin gospodarki, istotnym źródłem dochodów społeczności lokalnych. Jak można zaobserwować na podstawie niniejszych badań w gminach: Łabowa, Nawojowa, Piwniczna Zdrój i Ryto mieszkańcy wiążą duże nadzieje z rozwojem turystyki, ze względu na niepodważalne wartości turystyczne tego regionu.

Pozostałe szanse na rozwój, według respondentów, to „rozwój przemysłu” – 35,0%, w przypadku tej odpowiedzi pojawia się wyraźna odmienność wyników w gminie Nawojowa, zapewne z powodów, które przytaczano już w tym opracowaniu; rozwój rolnictwa, na który wskazało 32,0% respondentów. Przy czym trzeba od razu podkreślić, iż wśród osób, które wskazały te dwie odpowiedzi, najwięcej jest respondentów, którzy podali, że obok pozarolniczego dochodu, użytkują również gospodarstwo rolne.

Wykres 7 „Kierunki rozwoju wg mieszkańców gmin”

W przypadku rozkładu terytorialnego odpowiedzi w gminach Łabowa i Nawojowa, mieszkańcy znacznie częściej niż w pozostałych gminach wskazywali na lokalizację zakładów

przetwórstwa rolno-spożywczego, jako na kierunek, w którym powinien iść rozwój gmin, w ogóle odpowiedzi, stwierdzenie to zostało wskazane przez 20,4% badanych.

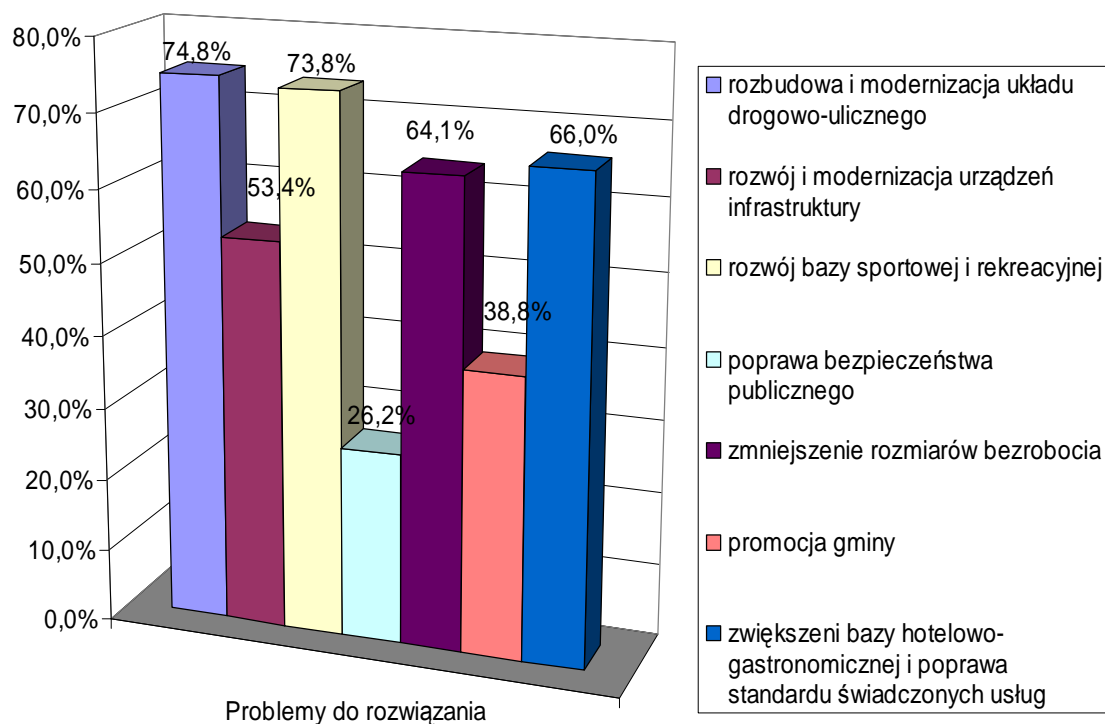
Kolejnym kierunkiem rozwoju, który również wskazywali respondenci jest rozpropagowanie na terenie wspomnianych gmin rolnictwa ekologicznego. Wskazało na niego ponad 26% (26,2%) respondentów. Co ciekawe, nie występuje tym razem korelacja ze zmienną: „użytkowanie gospodarstwa rolniczego” Co za tym idzie, rolnictwo ekologiczne jest tu rozpatrywane głównie jako służące podnoszeniu atrakcyjności oferty turystycznej regionu.

Interesująco wygląda rozkład odpowiedzi według kategorii wieku. Można tam zaobserwować pewną odmiennosć w kategorii wiekowej 35-44 lata. Otóż, osoby w tym wieku mają zdecydowanie największy udział procentowy w odpowiedziach: „lokalizacja zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego” (44,4% w ogólnej liczbie odpowiedzi), „wykorzystanie potencjału kulturowego” (43,75% ogółu odpowiedzi) oraz „rozwój turystyki” (29,67%).

3.2. Najistotniejsze problemy gmin

Podobnie jak w przypadku pytania o kierunki rozwoju gmin, w pytaniu o najważniejsze problemy gmin: Łabowa, Nawojowa, Piwniczna Zdrój i Ryto poproszono respondentów o zaznaczenie na kafeterii odpowiedzi, które ich zdaniem zawierają najistotniejsze problemy, a których rozwiązanie powinno być priorytetem dla władz gminy.

rozbudowa i modernizacja układu drogowo-ulicznego
rozwój i modernizacja urządzeń infrastruktury
rozwój bazy sportowej i rekreacyjnej
poprawa bezpieczeństwa publicznego
zmniejszenie rozmiarów bezrobocia
promocja gminy
zwiększeni bazy hotelowo-gastronomicznej i poprawa standardu świadczonych usług

Wykres 8 „Najistotniejsze problemy wg mieszkańców gmin”

Na pierwszym miejscu respondenci umieścili faktycznie dwa problemy, które uważają za najpilniejsze do rozwiązania. Po pierwsze, jest to rozbudowa i modernizacja układu drogowo-ulicznego w gminach objętych badaniem, wskazało ten problem - 74,8% respondentów. Po drugie, respondenci wskazali rozwój bazy sportowo-rekreacyjnej – 73,8%. Tak wysoka pozycja tych dwóch odpowiedzi jest wynikiem podwójnego znaczenia, dla mieszkańców, obu sfer problemowych. Pierwsze znaczenie ma charakter reprezentacyjny i związane jest z atrakcyjnością oferty turystycznej gmin, a po drugie ma to znaczenie czysto użytkowe dla samych mieszkańców wymienionych gmin.

Podobnie, na drugim miejscu mieszkańcy gmin umieścili kolejne dwa problemy. Są to: zwiększenie bazy hotelowo-gastronomicznej i poprawa standardu usług – wskazało na ten problem 66,0% respondentów oraz zmniejszenie rozmiarów bezrobocia, na które wskazało 64,1% poddanych badaniu. Pierwszy z tych dwóch problemów związany jest z poprawą oferty turystycznej gmin, a co za tym idzie ze wzrostem atrakcyjności na rynku usług turystycznych. Bezrobocie jest zaś szczególnie palącym problemem, nie tylko społeczności wspomnianych gmin, lecz społeczeństwa polskiego w ogóle.

Jeśli chodzi o rozwój infrastruktury technicznej (takich jak: kanalizacja, wodociąg, gazociąg czy sieć telekomunikacyjna) to wskazało go jako problem 53,4% respondentów. Gdy

weźmiemy pod uwagę rozkład terytorialny tej zmiennej, to okazuje się, że problem ten podnosili głównie mieszkańcy mniejszych miejscowości należących do poszczególnych gmin.

Na koniec wart jest jeszcze podkreślenia fakt, że problem bezpieczeństwa był wskazywany zdecydowanie najrzadziej – jedynie trochę ponad 1/4 badanych (26,2%). Oznacza to, że mieszkańcy gmin: Łabowa, Nawojowa, Piwniczna Zdrój i Ryto czują się „u siebie” bezpiecznie i nie uważają poprawy bezpieczeństwa za najpilniejszy do rozwiązania problem.

Generalnie trzeba stwierdzić, że mieszkańcy gmin bardzo zaangażowanie podeszli do wskazywania problemów, których rozwiązania oczekują w najbliższej przyszłości. Świadczą o tym wysokie udziały procentowe padających odpowiedzi, większość oscyluje od 50-75%. Oznacza to, że respondenci zakresłali wiele odpowiedzi w tym pytaniu, a to na pewno świadczy na pewno o niezwykle emocjonalnym potraktowaniu problemów ich trapiących.

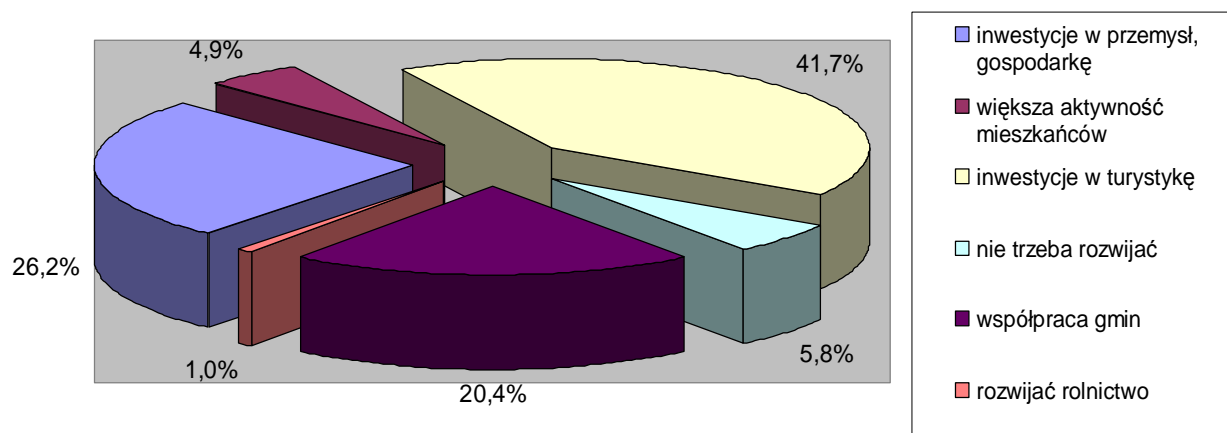
3.3. Recepty na rozwój według mieszkańców gmin

Jest to pytanie o kluczowym znaczeniu, dzięki niemu można się dowiedzieć bowiem, jakie według mieszkańców, są najlepsze recepty na dalszy bezproblemowy rozwój gmin. Ale także można wysnuć wnioski na temat ich aktywności oraz zaangażowania w problemy społeczności, w której żyją. Jednocześnie z pytaniem tym związane były największe obawy, czy mieszkańcy badanych gmin wyrażą ochotę na podzielenie się z badaczami swoimi przemyśleniami na ten temat.

Pytanie miało charakter otwarty, zatem pojawiały się różnorakie stwierdzenia od konkretnych przykładów, do ogólnych stwierdzeń. Konieczne zatem było stworzenie pewnych ogólnych kategorii odpowiedzi, do których przyporządkowane były stwierdzenia szczegółowe. Podczas obróbki materiału empirycznego zostało wyodrębnionych sześć ogólnych stwierdzeń, w których zawierały się poszczególne odpowiedzi indywidualne:

inwestycje w przemysł, gospodarkę
większa aktywność mieszkańców
inwestycje w turystykę
nie trzeba rozwijać
współpraca gmin
rozwijać rolnictwo

Sugerowane kierunki rozwoju

Wykres 9 „ Sugerowane kierunki rozwoju”

W przypadku tego pytania nie możemy mówić, że któraś z kategorii odpowiedzi zdecydowanie przeważała wśród odpowiedzi. Najwięcej pojawiło się, oczywiście w świetle niniejszej analizy, sugestii dotyczących takich czy innych inwestycji w turystykę. Takich odpowiedzi, zakwalifikowanych do tej kategorii było 41,7%. Jednocześnie można uszczegółowić, jakie odpowiedzi pojawiały się w tej kategorii najczęściej. Po pierwsze były to sugestie o konieczności inwestowania w infrastrukturę narciarską (stacje narciarskie, wyciągi), po drugie inwestycje w bazę hotelarską. Zaskakujące jest, że młodsza część mieszkańców gmin uczestniczących w badaniach zdecydowanie najrzadziej podawała odpowiedzi sugerujące inwestycje w turystykę

Kolejną kategorią, do której zakwalifikowano znaczną liczbę odpowiedzi szczegółowych jest postulat szukania środków na inwestycje przemysłowe. Co ciekawe taki postulat najczęściej podnosiły osoby z przedziału wiekowego 35-44 lat. Natomiast po raz kolejny gmina Nawojowa z jej podmiejskim charakterem odróżnia się od pozostałych gmin uczestniczących w projekcie, osoby mieszkające w tej gminie częściej postulowali inwestycje w przemysł jako sposób na rozwój gminy.

Następną kategorią odpowiedzi były sugestie dotyczące współpracy pomiędzy tymi gminami. 20,4% respondentów tak widzi szanse na dalszy rozwój gmin: Łabowa, Nawojowa, Piwniczna Zdrój i Ryto. Szczegółowe odpowiedzi oscylowały od powstania czegoś na kształt związku gospodarczego gmin, przez wspólną politykę promocyjną, do dzielenia się inwestycjami i wspólnym występowaniu po środki na ich przeprowadzenie. Warto podkreślić szczególnie

równomierny rozkład tej kategorii odpowiedzi pod względem wieku respondentów, dane prezentuje tabela poniżej.

Tabela 3 „Sugerowane kierunki rozwoju w rozbiciu na wiek respondentów”

wiek w latach	do 19	20-24	25-34	35-44	45-54	55-59	60-64	powyżej 65 lat
inwestycje w przemysł, gospodarkę	3,70%	7,41%	11,11%	33,33%	11,11%	18,52%	11,11%	3,70%
większa aktywność mieszkańców	-	-	-	-	50,00%	25,00%	-	25,00%
inwestycje w turystykę	-	2,33%	2,33%	37,21%	25,58%	23,26%	2,33%	6,98%
nie trzeba rozwijać	-	16,67%	16,67%	-	16,67%	50,00%	-	-
współpraca gmin	-	14,29%	14,29%	14,29%	28,57%	14,29%	14,29%	-
rozwijać rolnictwo	-	-	-	-	-	-	100,00%	-

Rozpatrując możliwości współpracy pomiędzy tymi gminami, respondenci widzieli ją jednak przede wszystkim w zakresie turystyki. Wydaje się jednak że należy dokonać najpierw pełnej oceny regionu pod kątem jego spójności przyrodniczej, ekonomicznej, kulturowej i historycznej. Gdyż z analizy choćby poddawanego analizie materiału empirycznego wygląda, że gminy te różnią się potencjałem i możliwościami rozwoju na swoim terenie turystyki we wszystkich możliwych aspektach, tak jak to sugerują badani mieszkańcy wspomnianych gmin.

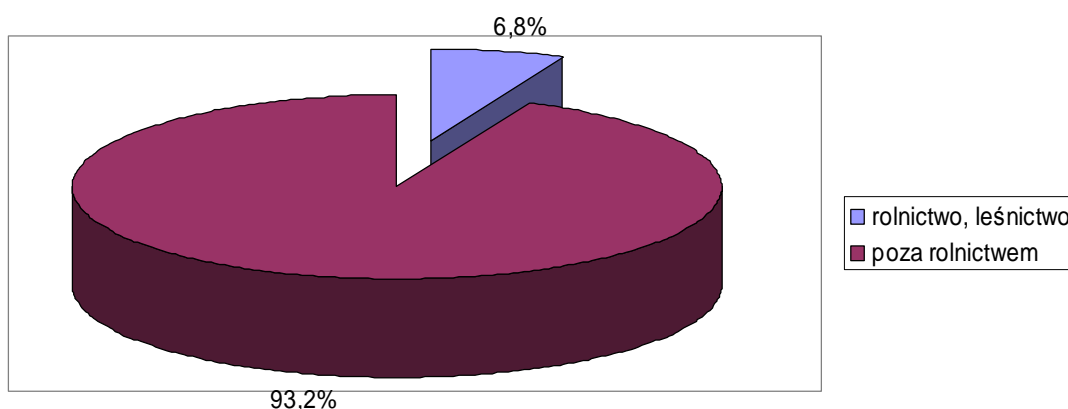
Podsumowując należy zaznaczyć, iż mieszkańców gmin: Łabowa, Nawojowa, Piwniczna Zdrój i Rytro cechuje daleko idąca troska o rozwój społeczno-gospodarczy gmin. Świadczy to o sporym zaangażowaniu w problemy trapiące ludzi mieszkających na terenie wspomnianych gmin. Natomiast ich aktywność w rozwiązywaniu tychże ogranicza się do artykułowania pewnych kierunków rozwoju, które ich zdaniem mają szanse powodzenia i przyniosą tym gminom ulgę w wielu nabrzmiałych problemach.

Warte podkreślenia jest fakt, iż większość respondentów była zgodna co do ogólnych kierunków w których powinny podążać wymienione gminy. Są to przede wszystkim: rozwój turystyki a w szczególności bazy turystycznej i gastronomicznej oraz dalszy rozwój infrastruktury technicznej ze szczególnym uwzględnieniem poprawy stanu dróg.

4. Obraz mieszkańców gminy

Wśród mieszkańców objętych badaniem gmin, większość respondentów określiła, że główne źródło dochodów pochodzi ze źródeł pozarolniczych. Jedynie 6,8% z nich stwierdziło, że rolnictwo jest głównym źródłem dochodu gospodarstwa domowego. Natomiast część z nich użytkuje gospodarstwo rolne jako dodatkowe źródło dochodów. Część natomiast respondentów użytkuje gospodarstwo rolne tylko na własny użytek nie czerpiąc z tego tytułu dodatkowych dochodów.

Główne źródło dochodów gospodarstwa domowego

Wykres 10 „Główne źródło dochodów gospodarstwa domowego”

Mieszkańców gmin: Łabowa, Nawojowa, Piwniczna Zdrój i Ryto cechuje spora aktywność w prowadzeniu niewielkiej gospodarczej działalności indywidualnej, co nie znajduje pełnego odzwierciedlenia w statystykach. Przyczyn tego stanu rzeczy jest kilka, lecz najważniejsza to fakt, iż część tak prowadzonej działalności należy do tzw. „szarej strefy”. W niniejszych badaniach również nie zostało to w pełni odzwierciedlone.

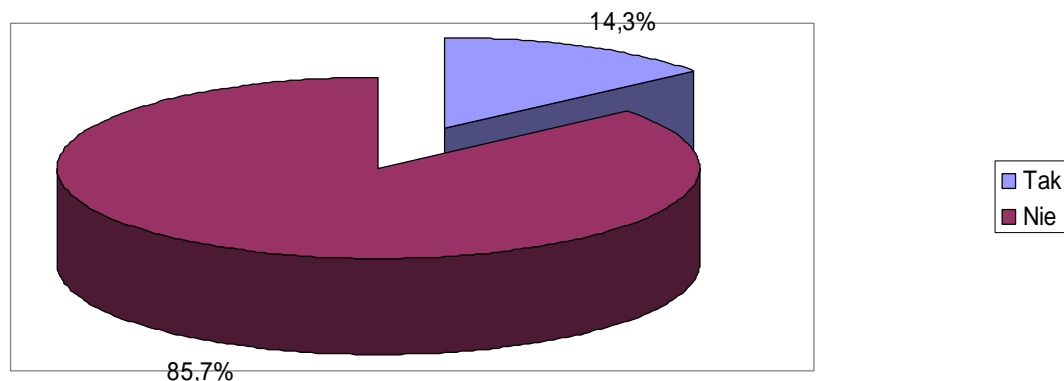
Najwięcej osób samozatrudniających się działa w zakresie: usługi turystyczne i uzdrowiskowe, usługi różne, produkcja, handel, rolnictwo (produkcja głównie na potrzeby własne, w niewielkim stopniu na sprzedaż).

Największa ilość osób na obszarze wymienionych wyżej gmin zatrudniana jest w: niewielkich firmach indywidualnych, przy obsłudze uzdrowisk i ruchu turystycznego w gminach,

sektor publiczny, spółdzielczość i przedsiębiorczość zorganizowana, wynajem kwater turystycznych – w większości poza systemem podatkowym

Kolejnym jest pytanie czy poza głównym źródłem dochodu gospodarstwa, respondenci użytkują gospodarstwo rolne. W całej przebadanej populacji jedynie 14,3% respondentów przyznaje, że użytkuje gospodarstwo rolne poza głównym dochodem.

gospodarstwo jako dodatkowe źródło dochodu

Wykres 11 „Działalność rolnicza jako źródło dodatkowego dochodu”

Na terenach zajmowanych przez wspomniane gminy przeważa tradycyjny sposób uprawy roli, do tego dochodzi znaczne rozdrobnienie gospodarstw, a co za tym idzie ich mała efektywność. Z poniższej tabeli widać wyraźnie, że większość gospodarstw użytkowanych przez respondentów jest wręcz mikroskopijna i nie przekracza 7,5 ha.

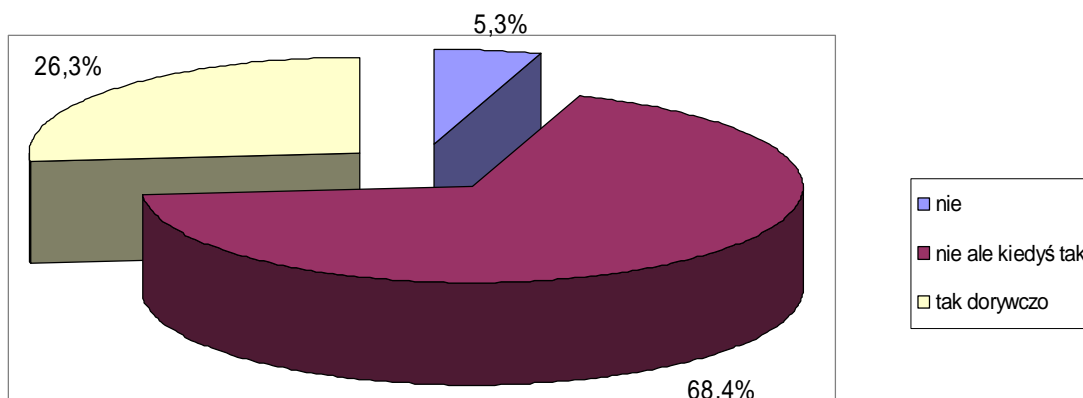
Tabela 4 „Wielkość posiadanego gospodarstwa rolnego”

wielkość posiadanego gospodarstwa	
0,5 ha	5,3%
0,7 ha	10,5%
1,5 ha	5,3%
2 ha	15,8%

2,5 ha	21,1%
3 ha	15,8%
5 ha	10,5%
6 ha	5,3%
7,5 ha	10,5%

Z poprzednim pytaniem związane jest następane, z którego można dowiedzieć się czy respondenci użytkujący gospodarstwo rolne pracują zarobkowo poza nim. Okazuje się, że większość z nich kiedyś pracowała zarobkowo – 68,4%, lecz teraz już nie pracuje lub pracuje stale ale dorywczo – 26,3%. Związane jest to z nadmiernym rozdrobnieniem gospodarstw, przez co nie są one w stanie dostarczyć użytkownikom odpowiedniego poziomu dochodów.

Praca poza gospodarstwem

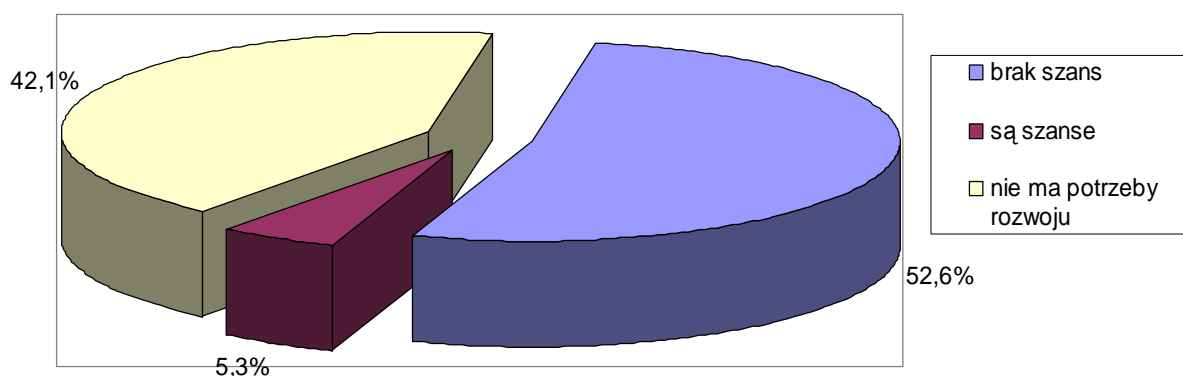
Wykres 12 „Praca poza użytkowaniem gospodarstwa rolnego”

Pogarszająca się sytuacja materialna wsi oraz zmusza ludzi tam mieszkających do szukania dodatkowego dochodu w działalności pozarolniczej, niestety wysokie bezrobocie nie pozwala na pełne zaspokojenie tej potrzeby mieszkańców objętych badaniem gmin.

Czynnikiem działającym na rzecz wzrostu bezrobocia na wsi są paradoksalnie procesy unowocześniania rolnictwa. Objawiają się one między innymi technologiczną modernizacją sektora rolniczego, w związku z którą zapotrzebowanie na pracę stale maleje

W tym świetle nie dziwią odpowiedzi na pytanie o szanse na rozwój w działalności rolniczej. 52,6% nie widzi żadnych szans rozwoju gospodarstwa. Natomiast 42,1% twierdzi, że nie ma potrzeby rozwijania gospodarstwa, gdyż na ich potrzeby jest już rozwinięte wystarczająco. Jedynie 5,3% widzi możliwość rozwijania produkcji rolnej w swoim gospodarstwie.

Szanse gospodarstwa na rozwój

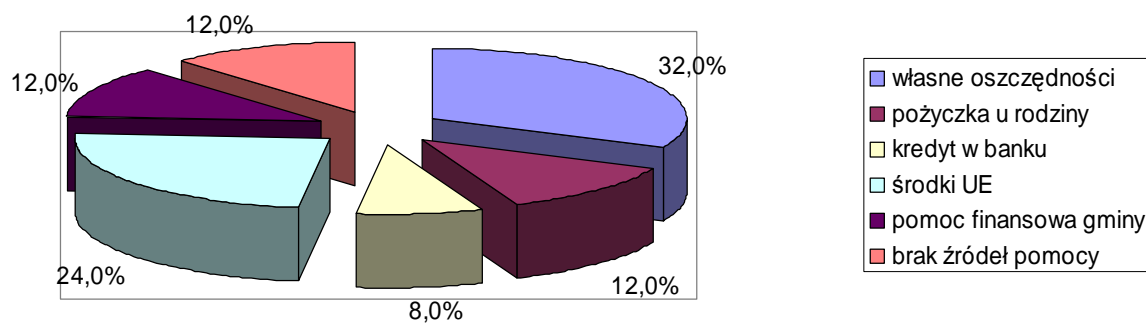
Wykres 13 „Szanse rozwoju gospodarstwa”

Respondenci pytani, w jaki sposób mogą w inaczej rozwijać swoje gospodarstwa, najczęściej nie byli gotowi podejmować żadnych działań – 25% z nich; gotowi są uruchomić gospodarstwo agroturystyczne – 24,3%, poniżej w tabeli prezentowane są pozostałe pojawiające się stwierdzenia.

Tabela 5 „Gotowość do wykorzystania gospodarstwa w działalności pozarolniczej”

Gotowość do działalności pozarolniczej	
brak gotowości do działań	25,0%
gospodarstwo agroturystyczne	24,3%
handel	15,0%
zakład usługowy	14,3%
gastronomia	17,9%

Źródła pomocy

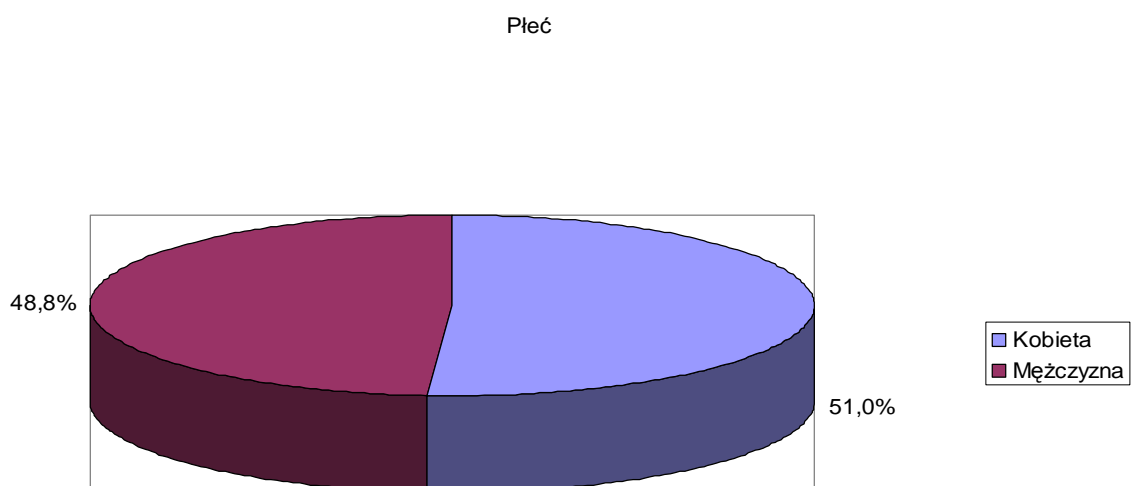

Wykres 14 „Źródła pomocy dla działalności pozarolniczej”

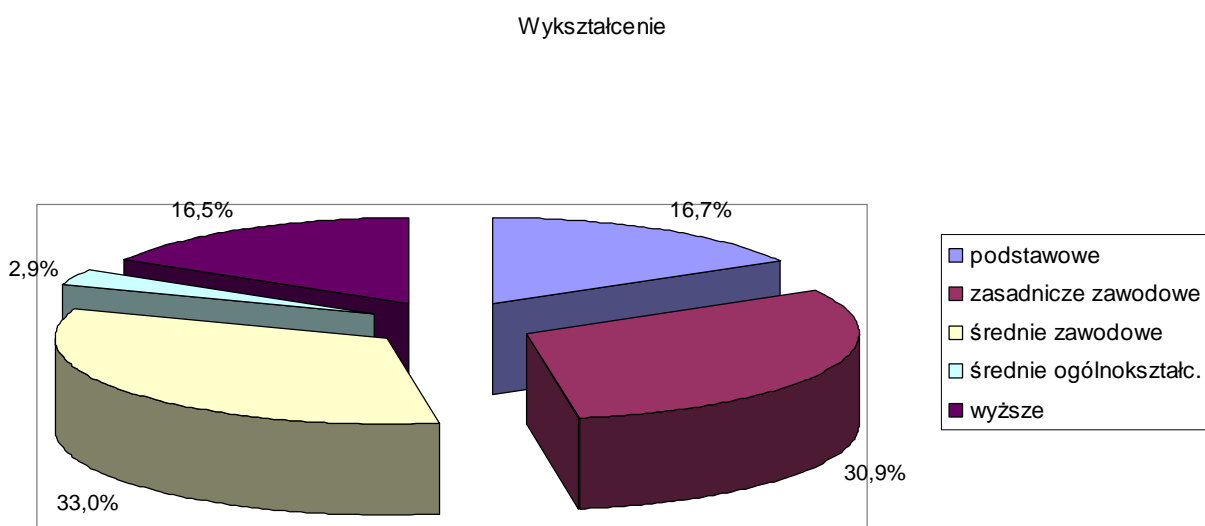
Spośród pytanych o to respondentów, aż 78,9% nie zna żadnych możliwości uzyskania pomocy w zmianie charakteru upraw czy „przestawieniu” gospodarstwa na działalność pozarolniczą. Dlatego też, nie może dziwić, że 44% właścicieli gospodarstw rolnych widzi jedyne źródło pomocy finansowej we środkach własnych czy w pomocy rodziny czy znajomych. 24% liczy na środki z funduszy pomocowych UE czy z dopłat bezpośrednich.

5. Niektóre dane demograficzne respondentów

Poniżej zaprezentowane są dane dotyczące zmiennych demograficznych dotyczących badanej populacji. Należy jednak zaznaczyć, że są to dane estymowane na populację, zatem mogą nieznacznie różnić się od danych statystycznych GUS czy spisu powszechnego.

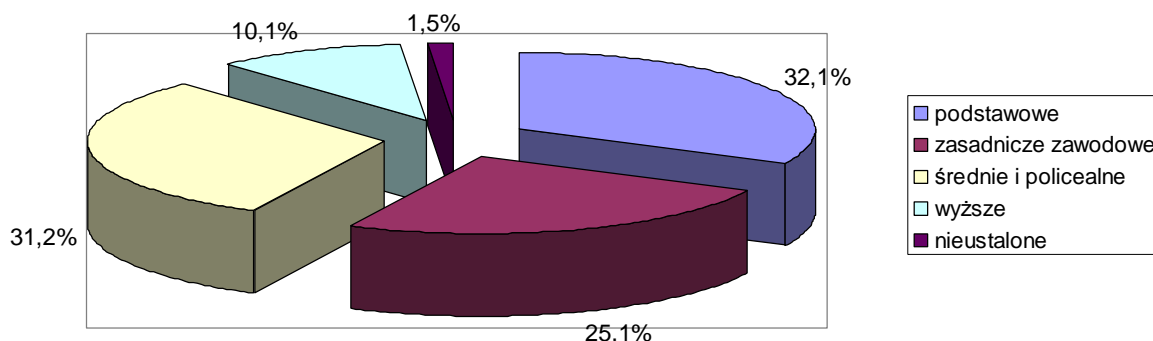

Wykres 15 „Płeć respondentów”

Wykres 16 „Wykształcenie respondentów”

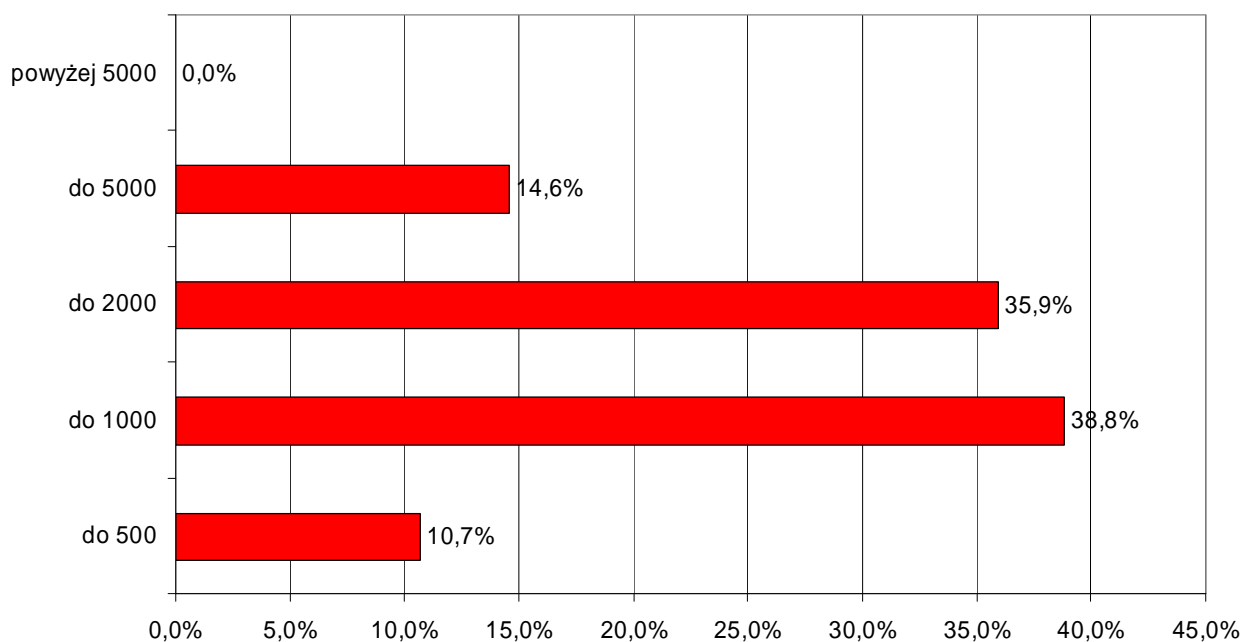
Wykształcenie

Wykres 17 „Wykształcenie wg danych ze spisu powszechnego w Małopolsce”

Dane dotyczące samookreślenia dochodu są zazwyczaj obarczone największym błędem w badaniach sondażowych. Dzieje się tak ze względu na skłonność ludzi do zatajania swoich rzeczywistych dochodów. Z poniższego wykresu wynika, że ponad 85% gospodarstw domowych nie uzyskuje dochodu wyższego niż 2000 zł netto, gdy z innych danych (GUS) wynika, że średni dochód na mieszkańca w gminach wynosi ponad 1750 zł.

Dochód

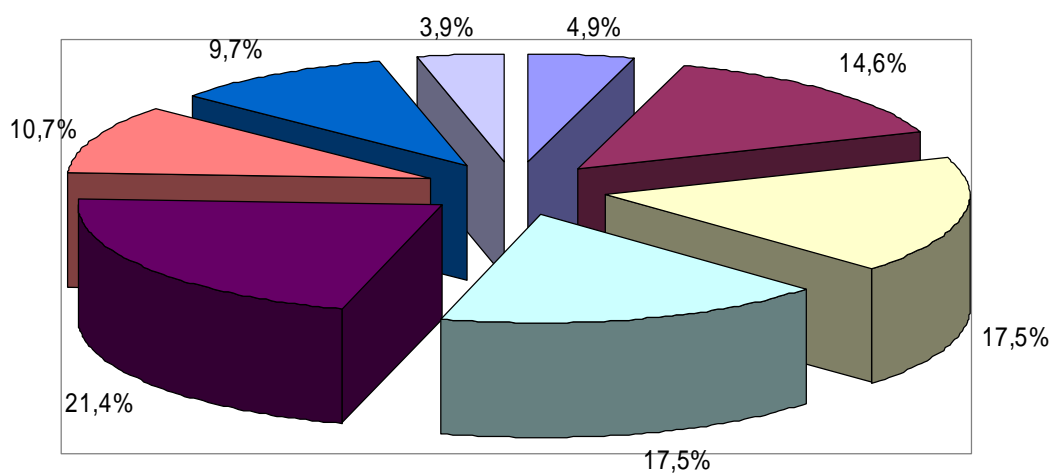
Wykres 18 „Dochód netto gospodarstwa netto”

Tabela 6 „Liczba osób w gospodarstwie domowym”

Liczba osób w gospodarstwie domowym	
1	4,9%
2	14,6%
3	17,5%
4	17,5%
5	21,4%
6	10,7%
7	9,7%
8	3,9%

Liczba osób w gospodarstwie

Wykres 19 „Liczba osób w gospodarstwie domowym”

6. Podsumowanie

Podsumowując analizowany materiał należy stwierdzić, że generalnie mieszkańcy gmin: Łabowa, Nawojowa, Piwniczna Zdrój i Rytko mają pełną świadomość, że miejsca w których mieszkają są atrakcyjne turystycznie. Co więcej mają świadomość siły oferty turystycznej, którą zawdzięczają specyficznym warunkom geograficzno-przyrodniczym. Są to przede wszystkim: nieskażona przyroda, zasoby naturalne w postaci wód mineralnych oraz stosunkowo silnie rozbudowana infrastruktura usług turystycznych.

Generalnie trzeba stwierdzić, że mieszkańcy gmin bardzo zaangażowanie podeszli do wskazywania problemów, których rozwiązania oczekują w najbliższej przyszłości. Świadczą o tym wysokie udziały procentowe w pytaniach dotyczących tych problemów.

Należy zaznaczyć jeszcze, że mieszkańców gmin: Łabowa, Nawojowa, Piwniczna Zdrój i Rytko cechuje daleko idąca troska o rozwój społeczno-gospodarczy gmin. Świadczy to o zaangażowaniu w problemy trapiące ludzi mieszkających na terenie wspomnianych gmin. Natomiast ich aktywność w rozwiązywaniu tychże ogranicza się do artykułowania pewnych kierunków rozwoju, które ich zdaniem mają szanse powodzenia i pomogą gminom rozwiązać wiele nabrzmiałych problemów.

Warte podkreślenia jest fakt, iż większość respondentów była zgodna co do ogólnych kierunków w których powinny podążać wymienione gminy. Są to przede wszystkim: rozwój turystyki a w szczególności bazy turystycznej i gastronomicznej oraz dalszy rozwój infrastruktury technicznej ze szczególnym uwzględnieniem poprawy stanu dróg.

Podczas analizy materiału empirycznego widoczne stało się pewna charakterystyczne zjawisko: w ogóle analizowanych ankiet dało się zauważyć pewną prawidłowość. Otóż wywiady zrealizowane w gminie Nawojowa najczęściej odbiegały od reszty zebranego materiału. Przyczyną tego stanu rzeczy jest fakt, iż gmina ta ma charakter podmiejski - bliskość Nowego Sącza.

7. Spis Tabel i wykresów

Tabela 1 „Najważniejsze atuty gmin w rozbiciu na płeć respondentów”	9
Tabela 2 „ Najważniejsze bariery rozwoju gmin w rozbiciu na płeć respondentów”	11
Tabela 3 „Sugerowane kierunki rozwoju w rozbiciu na wiek respondentów”	25
Tabela 4 „Wielkość posiadanego gospodarstwa rolnego”	27
Tabela 5 „Gotowość do wykorzystania gospodarstwa w działalności pozarolniczej”	29
Tabela 6 „Liczba osób w gospodarstwie domowym”	33
Wykres 1 „Najważniejsze atuty gmin: Łabowa, Nawojowa, Piwniczna Zdrój i Ryto”	8
Wykres 2 „ Najważniejsze bariery rozwoju gmin”	10
Wykres 3 „Atrakcyjność turystyczna gmin w opinii mieszkańców”	13
Wykres 4 „Walory turystyczne gmin”	14
Wykres 5 „ Nieatrakcyjność turystyczna gmin”	16
Wykres 6 „Znajomość lokalnych atrakcji tradycji przez mieszkańców gmin”	17
Wykres 7 „Kierunki rozwoju wg mieszkańców gmin”	20
Wykres 8 „Najistotniejsze problemy wg mieszkańców gmin”	22
Wykres 9 „ Sugerowane kierunki rozwoju”	24
Wykres 10 „Główne źródło dochodów gospodarstwa domowego”	26
Wykres 11 „Działalność rolnicza jako źródło dodatkowego dochodu”	27
Wykres 12 „Praca poza użytkowaniem gospodarstwa rolnego”	28
Wykres 13 „Szanse rozwoju gospodarstwa”	29
Wykres 14 „Źródła pomocy dla działalności pozarolniczej”	30
Wykres 15 „Płeć respondentów”	31
Wykres 16 „Wykształcenie respondentów”	31
Wykres 17 „Wykształcenie wg danych ze spisu powszechnego w Małopolsce”	32
Wykres 18 „Dochód netto gospodarstwa netto”	32
Wykres 19 „Liczba osób w gospodarstwie domowym”	33

8. Załączniki

Kwestionariusz wywiadu:

Kwestionariusz poniższej ankiety służyć będzie do opracowania Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich (ZSROW) obejmującej swoim zasięgiem gminy: Łabowa, Nawojowa, Piwniczna Zdrój i Ryto. Docelowo pozwoli to na położenie nacisku na te obszary życia społecznego i gospodarczego, które są najbardziej korzystne z punktu mieszkańców tych gmin.

Prosimy o uważne zastanowienie się nad pytaniami. Ankieta jest anonimowa, wyniki uzyskane tą drogą służyć będą celom analitycznym i wykorzystane będą do konstruowania ZSROW.

Prowadzący badania

Obraz gmin w oczach Mieszkańców

1. Jakie są zdaniem Pana(i) najważniejsze atuty gmin: Piwniczna Zdrój, Łabowa, Nawojowa, Ryto?

.....
.....
.....

2. Jakie są zdaniem Pana(i) najważniejsze bariery rozwoju wyżej wymienionych gmin?

.....
.....
.....

3. Czy uważa Pan(i), że w/w gminy są atrakcyjne turystycznie?

- c Tak,
- c Nie,

4. Czy sądzi Pan(i), że ludzie chcą spędzać wolny czas w wymienionych wyżej gminach?

a) Tak

Jeśli tak to, dlaczego (możliwa więcej niż jedna odpowiedź)

- c cisza/ spokój
- c dzika przyroda
- c czysta woda/ powietrze
- c nieskażona gleba
- c walory turystyczne
- c walory kulturowe
- c bliskość atrakcji turystycznych
- c tradycyjne metody uprawy roli
- c zdrowa żywność
- c życzliwości mieszkańców
- c bliskość granicy
- c dobry dojazd z dużych ośrodków miejskiej
- c inne (jakie)

b) Nie

- c złe warunki bytowe

- zły stan dróg
- zubożenie mieszkańców
- wysokie bezrobocie
- brak gotowości mieszkańców do wykorzystania potencjału turystycznego Gminy Piwniczna
- oddalenie od centrów życia gospodarczego
- inne (jakie?)

1. Czy są wyróżniające region lokalne tradycje mogące podnieść jego atrakcyjność i przyciągnąć turystów?

- Tak (jakie?)

.....
 .....

- Nie

Mieszkańcy o kierunkach rozwoju regionu

2. Jakie kierunki rozwoju gmin Piwniczna Zdrój, Łabowa, Nawojowa. Rytyro uważa Pan(i) za najbardziej korzystne dla regionu? **Możliwa więcej niż jedna odpowiedź.**

- rozwój turystyki
- rozwój przemysłu (zakłady pracy, zagraniczne inwestycje)
- rozwój rolnictwa (kontraktowanie upraw)
- wykorzystanie potencjału kulturowego
- utworzenie grup producenckich
- lokalizacja zakładowo przetwórstwa rolno - spożywczego
- zmiana charakteru upraw (rolnictwo ekologiczne)

a) inne, jakie.....

3. Jakie są zdaniem Pana(i) najważniejsze problemy do rozwiązania w gminach Piwniczna Zdrój, Łabowa, Nawojowa. Rytyro ? **Możliwa więcej niż jedna odpowiedź**

- rozbudowa i modernizacja układu drogowo-ulicznego
- rozwój i modernizacja urządzeń infrastruktury technicznej (takich jak: kanalizacja, wodociąg, gazociąg, sieć telekomunikacyjna)
- rozwój bazy sportowej i rekreacyjnej
- poprawa bezpieczeństwa publicznego
- zmniejszenie rozmiarów bezrobocia
- promocja gminy
- zwiększeni bazy hotelowo-gastronomicznej i poprawa standardu świadczonych usług
- inne (jakie?) .....

4. Co zdaniem Pana(i) należy zrobić, aby rozwijały się gminy Piwniczna Zdrój, Łabowa, Nawojowa. Rytyro?.....

.....
 .....

Obraz mieszkańców gminy

5. Jakie jest główne źródło dochodów gospodarstwa domowego:
- a) rolnictwo (przejsć do pyt.11);
  - b) pozarolnicze (proszę zakreślić odpowiednio)
    - leśnictwo,
    - przemysł,
    - budownictwo,
    - turystyka,
    - transport,
    - inne, jakie.....
6. Czy oprócz głównego źródła dochodów poza rolnictwem użytkują Państwo gospodarstwo rolne?
- Tak
  - Nie (przejsć do pyt. 17 - METRYCZKA)
7. Jak duże gospodarstwo rolne Pan(i) użytkuje obecnie (własność lub dzierżawa)?
(proszę podać ilość ha).....ha
8. Czy pracuje Pan(i) poza gospodarstwem rolnym?
- Nie i nigdy nie pracowałem(am)
  - Nie ale kiedyś pracowałem(am)
  - Tak, ale dorywczo
  - Tak, na stałe
9. Czy uważa Pan(i) swoje gospodarstwo rolne za:
- nierozwojowe, nie oplaca się pracować na roli,
  - rozwojowe, są możliwości rozwijania produkcji rolnej,
  - ustabilizowane, nie ma potrzeby zmian w moim gospodarstwie.
10. Jaką działalność pozarolniczą mogła by Pan(i) prowadzić w swoim gospodarstwie rolnym (można zakreślić więcej niż jedną odpowiedź).
- hotel
  - gospodarstwo agroturystyczne
  - sklep, hurtownia
  - zakład usługowy (warsztat mechaniczny, rzemieślniczy)
  - bar, restauracja
  - żłobek, przedszkole
  - świetlica dla młodzieży
  - inne, jakie.....
11. Czy zna Pan(i) możliwości uzyskania pomocy w rozpoczęciu działalności pozarolniczej lub zmianie charakteru działalności rolniczej (np. gospodarstwo ekologiczne czy agroturystyczne)?
- Nie
  - Tak (jakie proszę wymienić choć jedną).....
.....

12. Jakie widzi Pan(i) źródła uzyskania pieniędzy na podjęcie działalności pozarolniczej lub zmianę charakteru działalności?

- C Polegał(a) bym wyłącznie na oszczędnościach własnych i mieszkającej ze mną rodziny...
- C Wziął(Wzięła) bym pożyczkę ale wyłącznie wśród znajomych, dalszej rodziny...
- C Wziął(Wzięła) bym kredyt w banku...
- C Skorzystał(a) bym ze środków Unii Europejskiej...
- C Udał(a) do władz samorządowych po pomoc...
- C Inne rozwiązanie, proszę podać jakie.....

METRYCZKA

13. Płeć
- Kobieta
  - Mężczyzna
14. Wiek
- do 19 roku życia
  - 20-24
  - 25-34
  - 35-44
  - 45-54
  - 55-59
  - 60-64
  - powyżej 65 roku życia
15. Wykształcenie
- podstawowe
  - zasadnicze zawodowe
  - średnie zawodowe
  - średnie ogólnokształcące
  - wyższe
  - inne, jakie.....
16. Czy Pan(i) pracuje zarobkowo?
- a) Tak
- przedsiębiorca prywatny
  - rzemieślnik
  - specjalista
  - wolny zawód
  - robotnik wykwalifikowany
  - robotnik rolny
  - robotnik niewykwalifikowany
  - rolnik
  - inny,
jaki.....
- b) Nie
- emerytura
  - renta
  - student/ka
  - uczeń/ nica
  - bezrobotny
  - inne, jakie.....
17. Miesięczny dochody gospodarstwa netto:
- do 500 zł
  - do 1000 zł
  - do 2000 zł
  - do 5000 zł
  - powyżej 5000 zł
18. Ilość osób mieszkających we wspólnym gospodarstwie domowym: .....